

Photo: pixabay

ALERT PRAWNY

TARCZA ANTYKRYZYSOWA A BIEG TERMINÓW PROCESOWYCH I SĄDOWYCH W SPRAWACH CYWILNYCH

Wersja zaktualizowana: 20 maja 2020 r.

Zawiera zmiany z Tarczy Antykryzysowej 3.0!

Z tego alertu dowiesz się jak w jaki sposób przepisy Tarczy Antykryzysowej i Tarczy Antykryzysowej 3.0 wpłynęły na bieg terminów procesowych i sądowych w sprawach cywilnych, w tym w sprawach o zapłatę.

AKTUALIZACJA!

Tarcza antykryzysowa 3.0 uchyla art. 15zsz i 15zsr.

W praktyce oznacza to, że zawieszono uprzednio terminy biegną dalej, a te, których bieg na mocy tego przepisu się nie rozpoczął, zaczynają biec. W obu przypadkach, bieg terminów rozpocznie po upływie 7 dni od daty wejścia w życie tarczy antykryzysowej 3.0. Została ona ogłoszona w dniu 15 maja 2020 r., dniem wejścia w życie (za wyjątkiem pojedynczych przepisów) miał być natomiast dzień kolejny – tj. 16 maja 2020 r. 7-dniowy termin wskazany w ustawie upływa w dniu 23 maja 2020 r.

Niektóre osoby ze środowiska prawniczego wskazują, że skoro 23 maja przypada w sobotę, to należałoby przyjąć, że rozpoczęcie biegu terminów (czy też ich odwieszenie) nastąpi w dniu 25 maja 2020 r., czyli z następnym dniem roboczym. **Z ostrożności należy jednak uznać, że decydującą w tej kwestii datą będzie 23 maja 2020 r. i to w tym dniu terminy zaczną biec w dalszym ciągu lub od początku.**

Po więcej informacji zapraszamy do ALERT PRAWNY TARCZA ANTYKRYZYSOWA 3.0 URUCHAMIA BIEG TERMINÓW PROCESOWYCH I SĄDOWYCH W SPRAWACH CYWILNYCH.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

Od momentu pojawienia się zjawiska pandemii środowiska prawnicze wysuwały postulaty związane z wprowadzeniem regulacji chroniącej strony postępowań sądowych przed niekorzystnymi skutkami biegu terminów procesowych. **Zagadnienia związane z biegiem terminów poruszane były przez nas m. in. w alercie z dnia 17.03.2020 r. pt. „Koronawirus (COVID-19) a bieg terminów materialnoprawnych i procesowych”¹.** Zmiany legislacyjne są jednak na tyle dynamiczne, że temat terminów powrócił w związku z wprowadzeniem tzw. „tarczy antykryzysowej”, która stanowiła odpowiedź na część wysuwanych postulatów środowisk prawniczych i przedsiębiorców.

Dla przypomnienia, harmonogram wydarzeń związanych z przebiegiem pandemii w kontekście terminów procesowych przedstawiał się następująco:

- I. **02.03.** – uchwalenie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej jako: „**specustawa**”), specustawa weszła w życie następnego dnia po dniu ogłoszenia (poza wyjątkami);
- II. **14.03.** – wprowadzenie **stanu zagrożenia epidemicznego** (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego);
- III. **20.03.** – wprowadzenie **stanu epidemii do odwołania** (Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 roku w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii);
- IV. **31.03.** – uchwalenie ustawy z dnia 31 marca 2020 roku o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw

¹ [https://www.filipiakbabicz.com/assets/files/KORONAWIRUS%20\(COVID-19\)%20A%20BIEG%20TERMIN%20C3%93W%20MATERIALNOPRAWNYCH%20.pdf](https://www.filipiakbabicz.com/assets/files/KORONAWIRUS%20(COVID-19)%20A%20BIEG%20TERMIN%20C3%93W%20MATERIALNOPRAWNYCH%20.pdf)

(dalej jako: „**tarcza antykryzysowa**”); tarcza antykryzysowa weszła w życie w dniu ogłoszenia (poza wyjątkami).

Wskazać należy, że co do zasady w okresie 02.03.2020 r. – 30.03.2020 r. nie było kompleksowych regulacji odnoszących się do biegu terminów materialnoprawnych i procesowych w sprawach cywilnych. Uchybienia terminom mogły być rozpatrywane w kontekście „konwencjonalnych” instytucji prawnych. Niedokonanie czynności procesowej w wyznaczonym terminie – ustawowym albo sądowym – mogło być sanowane w trybie wniosku o przywrócenie terminu.

Rozwiązania te, w kontekście terminów procesowych, budziły wątpliwości, bowiem trudno zweryfikować jednoznacznie jaki wpływ miała pandemia koronawirusa na niedokonanie we właściwym w terminie czynności procesowej w konkretnej sytuacji. Trudność ta leżała zarówno na stronie postępowania, która musiała udowodnić brak winy w niedochowaniu terminu, jak i po stronie sądu, który musiał ten fakt zweryfikować. Sytuacja taka mogłaby „na dłuższą metę” doprowadzić do wielu niesprawiedliwych rozstrzygnięć tylko z tego względu, że strony nie mogły dokonać przewidzianych prawem czynności procesowych w terminie.

Mając na uwadze powyższe, w tarczy antykryzysowej wprowadzono regulacje odnoszące się do terminów procesowych i sądowych.

TERMINY

O tym jaka jest istota terminów w prawie wspominaliśmy już w naszym alercie z 17.03.2020², jednak przypomnijmy, że termin należy rozumieć jako określony moment (dzień) na dokonanie czynności bądź czas, w którym strona postępowania powinna podjąć określone działanie. Podstawowy podział terminów różnicuje je na materialnoprawne i procesowe.

W uproszczeniu **termin materialnoprawny** wskazuje na istnienie pewnego uprawnienia lub obowiązku prawnego. Odnosi się do sytuacji prawnej danego podmiotu, do jego praw i obowiązków o charakterze materialnym, a nie procesowym. Terminem materialnym będzie np. termin przedawnienia, zasiedzenia, upływ okresu wypowiedzenia, uchylenia się od skutków prawnych czynności prawnej dokonanej pod wpływem błędu i inne wynikające przede wszystkim z przepisów kodeksu cywilnego. **Terminem procesowym** jest natomiast termin wyznaczony do dokonania czynności procesowej, np. do wniesienia apelacji, zażalenia, skargi o wznowienie postępowania, a także złożenia pisma procesowego, powołania nowych twierdzeń, zarzutów i dowodów. Terminy procesowe dzielimy na: umowne, ustawowe, sądowe oraz instrukcyjne (adresowane do organów procesowych). W zależności od rodzaju terminu, jego niezachowanie może pociągać za sobą różne konsekwencje. Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu ustawowego lub sądowego jest bezskuteczna.

ROZWIĄZANIA PRZYJĘTE W TARCZY ANTYKRYZYSOWEJ

Najważniejszym postanowieniem zawartym w tarczy kryzysowej dotyczącym terminów jest wprowadzenie do specustawy art. 15zszs, którego pierwszy ustęp wypada przytoczyć w całości:

art. 15zszs ust. 1 W okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID bieg **terminów procesowych i sądowych** w:

- 1) postępowaniach sądowych, w tym sądownoadministracyjnych,
- 2) postępowaniach egzekucyjnych,
- 3) postępowaniach karnych,

² [https://www.filipiakbabicz.com/assets/files/KORONAWIRUS%20\(COVID-19\)%20A%20BIEG%20TERMIN%C3%93W%20MATERIALNOPRAWNYCH%20.pdf](https://www.filipiakbabicz.com/assets/files/KORONAWIRUS%20(COVID-19)%20A%20BIEG%20TERMIN%C3%93W%20MATERIALNOPRAWNYCH%20.pdf)

- 4) postępowaniach karnych skarbowych,
 - 5) postępowaniach w sprawach o wykroczenia,
 - 6) postępowaniach administracyjnych,
 - 7) postępowaniach i kontrolach prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa,
 - 8) kontrolach celno-skarbowych,
 - 9) postępowaniach w sprawach, o których mowa w art. 15f ust. 9 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 847 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 284),
 - 10) innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw
- nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres.

Powyższe oznaczałoby, że od momentu wprowadzenia stanu zagrożenia epidemiologicznego, tj. od dnia 14.03.2020 r. oraz w czasie stanu epidemii nie biegą co do zasady żadne ze wskazanych powyżej terminów, a te które zaczęły biec wcześniej, ulegają zawieszeniu na ten okres. Wszystkie te terminy zaczną biec dalej dopiero po zniesieniu stanu epidemii. Zauważyć należy zatem, że jak na razie znamy wyłącznie początkowy termin „zamrożenia” biegu terminów, nie wiadomo bowiem kiedy zakończy się stan epidemii.

Regulacja już wywołała istotny zamęt, który spowodował wydanie komunikatu Ministerstwa Sprawiedliwości, zgodnie z którym powyższy przepis nie ma mocy wstecznej, tj. ma być stosowany od dnia wejścia w życie tzw. „tarczy antykryzysowej”, czyli od dnia 31 marca 2020 r., choć tarcza antykryzysowa wprost odnosi się także do okresu stanu zagrożenia epidemiologicznego, który rozpoczął się przecież przed tą datą <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/informacja-w-sprawie-wstrzymania-i-zawieszenia-terminow-procesowych>. Zauważyć należy, że ciężko uzasadnić stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości z punktu widzenia literalnego brzmienia przepisu.

Mając na uwadze powyższe nie jest wiadome jak do regulacji podejść sądy. Źródłem prawa jest bowiem ustawa a nie komunikat Biura Komunikacji i Promocji Ministerstwa Sprawiedliwości. Tarcza antykryzysowa przewidywała wiele przepisów, którym nadano moc wsteczną, w związku z czym wprowadzenie retroaktywnych przepisów nie budziłoby tak istotnych wątpliwości jak zazwyczaj. Zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości zrezygnowano jednak z takiego rozwiązania w tym przypadku.

Reasumując:

- I. od 02.03. – 14.03. na pewno nie ma zastosowania zawieszenie terminów procesowych wprowadzone tarczą antykryzysową;
- II. od 14.03. – 30.03. nie wiadomo, czy ma zastosowanie zawieszenie terminów procesowych wprowadzone tarczą antykryzysową, bowiem z literalnej treści przepisu wynika że tak, natomiast Ministerstwo Sprawiedliwości uważa że nie, argumentując również ogólną zasadą nieretroaktywności prawa (prawo co do zasady nie działa wstecz);
- III. od 31.03. do odwołania stanu epidemii na pewno ma zastosowania zawieszenie terminów procesowych wprowadzone tarczą antykryzysową.

Zgodnie z art. 15zss ust. 7 specustawy, czynności dokonane w okresie stanu zagrożenia epidemiologicznego oraz stanu epidemii w postępowaniach i kontrolach są skuteczne. Oznacza to, że nie można podważyć dokonanej czynności, a strona może zatem dokonać czynności w okresie zawieszenia biegu terminu do jej dokonania – czynność taka będzie uznana jako skuteczna. Przykładowo, jeśli strona, pomimo braku biegu terminu, złoży apelację, zaskarżenie wyroku odniesie skutki prawne

Ustawa przewiduje wyjątki od powyższych reguł, w szczególności nie ma wstrzymania terminów procesowych w tzw. **sprawach pilnych** (art. 14a ust. 4 i 5 specustawy), a także w sprawach z zakresu prawa zamówień publicznych dotyczących kontroli uprzedniej zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, czy odwołań. Uwagę zwrócić należy w szczególności na sprawy pilne.

SPRAWY PILNE

Wraz z rozwojem pandemii, już przed wprowadzeniem stanu zagrożenia epidemiologicznego, prezesi sądów wydawali zarządzenia, zgodnie z którymi odwoływano posiedzenia jawne oraz ograniczano wstęp do budynku sądu. W związku ze wzrostem zakażeń ustalono zakres tzw. „spraw pilnych”, które mają tak istotne znaczenie dla wymiaru sprawiedliwości, że należy rozpoznawać je bez zbędnej zwłoki i zakłóceń. Do tzw. spraw pilnych, które nie są objęte zakresem normowania wprowadzonego art. 15 zis specustawy, należą m. in. sprawy:

- 1) w przedmiocie wniosków o zastosowanie, przedłużenie, zmianę i uchylenie tymczasowego aresztowania;
- 2) w których jest stosowane zatrzymanie;
- 3) w których orzeczono środek zabezpieczający;
- 4) przesłuchania świadka w postępowaniu przygotowawczym przez sąd na podstawie art. 185a-185c albo art. 316 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 30 i 413), gdy podejrzany jest zatrzymany;
- 5) w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania;
- 6) w przedmiocie zarządzenia przerwy w wykonaniu kary w systemie dozoru elektronicznego;
- 7) o zastosowanie i przedłużenie środka detencyjnego w postaci umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, o zastosowanie lub przedłużenie wobec niego aresztu dla cudzoziemców;
- 8) w których wykonywana jest kara pozbawienia wolności albo inna kara lub środek przymusu skutkujący pozbawieniem wolności, jeżeli rozstrzygnięcie sądu dotyczy zwolnienia osoby pozbawionej wolności z zakładu karnego lub aresztu śledczego albo jest niezbędne do wykonania takiej kary lub środka przymusu w tym zakładzie lub areszcie;
- 9) o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką;
- 10) o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1878 oraz z 2019 r. poz. 730 i 1690);
- 11) dotyczące umieszczenia lub przedłużenia pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich;
- 12) dotyczące umieszczenia małoletniego cudzoziemca w placówce opiekuńczo-wychowawczej;
- 13) z zakresu postępowania wykonawczego w sprawach, o których mowa w pkt 8-12;
- 14) wniosków o ustanowienie kuratora w celu reprezentowania interesów małoletnich w postępowaniu przed sądem lub innym organem w sprawach pilnych;
- 15) o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2019 r. poz. 2203 oraz z 2020 r. poz. 278);
- 16) przesłuchania przez sąd osoby w trybie zabezpieczenia dowodu lub co do której zachodzi obawa, że nie będzie można jej przesłuchać na rozprawie.

W przypadku całkowitego zaprzestania czynności przez sąd z powodu COVID-19 prezes sądu apelacyjnego może wyznaczyć inny sąd równorzędny, położony na obszarze tej samej apelacji, jako właściwy do rozpoznawania spraw pilnych należących do właściwości sądu, który zaprzestał czynności - mając na względzie zapewnienie prawa do sądu oraz warunki organizacyjne sądów. Wyznaczenia dokonuje się na czas oznaczony, wynikający z przewidywanego okresu zaprzestania czynności.

Wyznaczenie zakresu spraw pilnych odpowiada potrzebom wymiaru sprawiedliwości oraz daje poczucie bezpieczeństwa i pewności prawa. Nie można bowiem wyobrazić sobie sytuacji, w której sądy zaprzestałyby rozpoznawać np. wniosków o tymczasowe aresztowanie.

ZAWIESZENIE BIEGU TERMINÓW PRZEWIDZIANYCH PRZEPISAMI PRAWA ADMINISTRACYJNEGO

Pomimo że zawieszenie terminów procesowych opisane wyżej ma największy wpływ na wymiar sprawiedliwości, a niniejszy alert dotyczy terminów procesowych i sądowych, nie należy tracić z pola widzenia art. 15zrzr dodanego do specustawy na mocy postanowień tarczy antykrzysowej. Przepis ten normuje **zawieszenie terminów przewidzianych przepisami prawa administracyjnego**, który również należy przytoczyć w całości:

art. 15zrzr ust. 1 W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 bieg przewidzianych **przepisami prawa administracyjnego** terminów:

- 1) od zachowania których jest uzależnione udzielenie ochrony prawnej przed sądem lub organem,
- 2) do dokonania przez stronę czynności kształtujących jej prawa i obowiązki,
- 3) przedawnienia,
- 4) których niezachowanie powoduje wygaśnięcie lub zmianę praw rzeczowych oraz roszczeń i wierzytelności, a także popadnięcie w opóźnienie,
- 5) zawitych, z niezachowaniem których ustawa wiąże ujemne skutki dla strony,
- 6) do dokonania przez podmioty lub jednostki organizacyjne podlegające wpisowi do właściwego rejestru czynności, które powodują obowiązek zgłoszenia do tego rejestru, a także terminów na wykonanie przez te podmioty obowiązków wynikających z przepisów o ich ustroju - nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres.

Wskazać należy, że zgodnie z ust. 6 powyższego przepisu, w okresie stanu zagrożenia epidemiologicznego oraz stanu epidemii, nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia.

Art. 15zrzr ust. 1 przewiduje wprost zawieszenie niektórych terminów materialnoprawnych. Z uwagi na posłużenie się ogólnymi zwrotami, zapewne pojawi się wiele problemów praktycznych związanych ze stosowaniem powyższego przepisu. **Przewiduje się wiele wątpliwości związanych z zakwalifikowaniem konkretnej sytuacji prawnej jako jednego z przypadków powyżej.**

Wątpliwości interpretacyjne będzie budził również zwrot „przepisy prawa administracyjnego”, bowiem niejednokrotnie ciężko jest jednoznacznie stwierdzić, czy dany przepis prawa można jednoznacznie zakwalifikować jako przepis prawa administracyjnego. Istnieje wiele regulacji, w których przepisy prawa cywilnego i administracyjnego mieszają się, a ciężko jest jednoznacznie przesądzić jaki charakter ma dana ustawa (np. w przypadku ustawy o gospodarce nieruchomościami).

Wskazać należy również, że pierwotnie znowelizowany art. 15zrzr. ust. 1 odnosił się nie tylko do przepisów prawa administracyjnego, ale również do przepisów prawa cywilnego. **W toku prac legislacyjnych usunięto frazę „cywilnego”,** co oznacza, że intencją ustawodawcy było wtrzymanie wyłącznie biegu przepisów prawa administracyjnego, a nie cywilnego. Powoduje to wątpliwości interpretacyjne, ponieważ punkty 1-5 dotyczyły przede wszystkim przepisów prawa cywilnego, a nie zostały usunięte z przepisu ani zmienione. Przewiduje się, że w kolejnej nowelizacji artykuł 15zrzr ust. 1 będzie ulegać ponownym zmianom.

PODSUMOWANIE

Reasumując, pomimo wprowadzenia regulacji odnoszącej się do zawieszenia biegu terminów procesowych i sądowych, nie zawsze jest jasne, czy w konkretnej sprawie termin biegnie, czy też uległ zawieszeniu. W szczególności, z dużą ostrożnością należy podchodzić do biegu terminów procesowych i sądowych, które zaczęły biec w okresie stanu zagrożenia epidemiologicznego i potem dalej w okresie epidemii aż do dnia 30 marca 2020 r. – może się bowiem okazać, że terminy te nie uległy zawieszeniu w tym czasie wbrew literalnemu brzmieniu tarczy antykryzysowej. Należy także każdorazowo badać, czy czynność, której dokonania chcemy ewentualnie zaniechać nie należy jednak do katalogu spraw pilnych, które przecież nie korzystają z dobrodziejstwa zawieszenia biegu terminów. Całokształt regulacji chroni większość stron przed niekorzystnymi skutkami niedochowania terminów, a z uwagi na tempo prac legislacyjnych każda regulacja jest w obecnej chwili narażona na wady. Wydaje się jednak, że zakres rozpoznawanych spraw został w obecnej chwili ograniczony do bezwzględnego minimum. Przed zaniechaniem dokonania czynności procesowej należy mieć jednak absolutną pewność, że niepodjęcie jej w terminie nie pociągnie za sobą negatywnych skutków prawnych.

Należy także mieć na względzie, że na chwilę obecną nie jest wiadome, kiedy terminy do dokonania czynności procesowych i sądowych zaczną biec dalej, a tym samym kiedy upłynie termin do ich dokonania. Konieczne jest zatem bieżące monitorowanie obowiązujących w Polsce stanów – zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, od których zakończenia zależy bieg terminów procesowych i sądowych w sprawach cywilnych.

ZAPEWNIAMY POMOC

Na wszelkie Państwa pytania dotyczące obowiązków i uprawnień stron w postępowaniach sądowych w związku z epidemią COVID-19 odpowiedzą prawnicy FILIPAK BABCZ LEGAL Spółka komandytowa z siedzibą w Poznaniu.

Zachęcamy do regularnego odwiedzania strony [KORONAWIRUS – ALERTY PRAWNE FILIPAK BABCZ LEGAL sp. k.](#) w celu pozostawania na bieżąco z informacjami dot. tarczy antykryzysowej, a ponadto także w celu zapoznania się z pozostałymi prawnymi materiałami, mającymi ułatwić przedsiębiorcom funkcjonowanie w dobie epidemii.

Rafał Poros
advokat | prawnik
r.poros@filipiakbabcz.com
tel. +48 612 224 380

Paweł Musiałkiewicz
aplikant radcowski | prawnik
p.musialkiewicz@filipiakbabcz.com
tel. +4861222 43 80

Natalia Mielewczyk
asystentka
n.mielewczyk@filipiakbabcz.com